

Balogh Anikó

Négy ország egy nemzet

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Transsylvania Tours (Kolozsvár) a kilencvenes évek második felétől tartó gyümölcsöző együttműködése eredményeként idén ismét elindult a csapat 41 fővel, augusztus 22-én, hogy 7 nap alatt bebarangolják a Drávaszöget, Kelet-Szlavóniát, Bácskát, Bánságot, Bihar és Partium vidékét. A csoportot Szarka Gyuri bácsi vezette Erdélyben, Délvidéken pedig a bácskai Faragó Zoltán. Utazásunk célja, hogy megismerjük a Kárpát-medence egyik legmostohább sorsú területének, a déli végeknek az életét. Honismeret nélkül nincs hazaszeretet, mert hogyan is szerethetnénk meg azt, amit meg sem ismertünk, ez volt a mottónk az egész úton.

1. nap. Kényelmesen elhelyezkedtünk, még üres helyek is voltak, ahol csomagjainkat is hagyhattuk. Közben az ég csatornái megnyíltak, mi kissé fáradtan szunyókáltunk. Mire határhoz értünk már el is állt az eső. Udvarnál léptük át a horvát határt.

A vezetést Zoltán vette át, aki röviden ismertette az aznapi programunkat, és a közel múlt eseményeit, amikor is a szerbek megszállták Horvátországhoz tartozó Krajna vidéket 1990-ben.

Az első megállónk Laskó, ahol nagyon szép népi barokk házak megmaradtak, a szerbek 1991.-ben megszállták, de nem rombolták le. Megnéztük a református templomot, és a kertben felállított Ősök Jussa emlékművet. Az első koszorúnkat itt helyeztük el. A háborúra emlékező helybéli futó csapattal találkoztunk, akikkel egy közös fotó és egy kupica horvát pálinka elfogyasztásáig együtt voltunk, majd integetéseink mellett tovább folytatták útjukat az esőben. Mi is buszra ültünk és irány a Kopácsi rét.

Az eső is elállt, és egy kis sétát tettünk a madár rezervátumban, nagyon szépen kiépített sétányon mentünk, sajnos madarakat nem igen láttunk, de jó volt a szabad

levegőn kinyújtózkodni. A Kopácsi rét is megszenvedte a háborút, évekkel ezelőtt még úgy lehetett itt sétálni, hogy mindenhol figyelmeztető táblák jelezték az akna veszélyt, a kijelölt útról letérni tilos.

A következő állomásunk Eszék volt. A város a Dráva jobb partján fekszik. Már az ókorban is fontos település volt, többször elpusztították, és 1091.-ben a horvátok újra építették, 1526-ban II. Szulejmán elfoglalta, végül 1687-ben sikerült az osztrákoknak végleg visszafoglalni. 1667-ben Zrínyi Miklós felégettette a törökök által épített hidat. A 90-es években a szerb támadások célpontja volt, közel ezer horvát védő vesztette életét, de Eszéket nem sikerült elfoglalni a megszálló csapatoknak.

A mai Eszék két részből áll, óváros és új város, ahol a mai város központja áll, itt megnéztük a Szent Péter és Pál templomot, amit 1900 májusában avattak fel és kiemelkedik környezetéből a 90 m magas vörös téglából épült tornyával. A szerb agresszió során több bombatámadás érte, a sérülések nagy részét már kijavították. Figyelemre méltó egy fali freskó, Jézus mennybemenetele, körülvéve lövedékek darabjaival. Jó lenne, ha ezt így

mementónak meghagynák. Egy kicsit még sétáltunk a város eme részében, megcsodálva a szép barokk épületeket, egy két úti társunk megkóstolta a jellegzetes horvát ételt, a bureket.

Buszra szállva, tovább mentünk az óváros felé, ami a fő látványossága Eszéknek. Központi részét a Szentháromság tér foglalja el, központjában áll a fogadalmi szobor, ami a legszebb barokk alkotás Eszéken. 1730-ban állították a pestis járvány emlékére. A teret szép barokk lakóépületek és katonai épületek övezik. Megnéztük a tér nyugati felében lévő két-tornyú Szent Mihály templomot. Az első templomot egy dzsámiból alakították ki. A ferences rend egy kolostort is építtetett a templom köré. Sajnos a templomot csak kívülről tudtuk megnézni. A kolostor udvarán látható egy érdekes emlékmű, a 90-es évek honvédő háború áldozatainak állít emléket: egy hatalmas feszület, mely felrobbant aknák, gránátok, kilőtt ágyú hüvelyekből áll, gyilkos hadianyagok maradványaiból készült.

Eredeti programunktól eltérően a következő állomás Valkovár (Vukovár) volt, amely Eszéktől 36 km-re dél-keletre fekszik. A város régi és új negyedét a Valkó (Vuka) folyó választja el egymástól. Ma Horvátország legnagyobb dunai kikötője. A város eredete a honfoglalás előtti időkre nyúlik vissza. A török kiűzésekor a város teljesen elpusztult, újjá kellett építeni. Eltz grófok birtokában volt a város 1945-ig. A II. világháborúban súlyosan megrongálódott, az 1991-es horvát honvédő háborúban pedig még súlyosabban. A várost 1991 aug. 26-án fogták körül a szerb csapatok és november 18-ig védték hősiessé. A harcokban horvát részről 2500 fő embervesztéssel állapították meg.

Vukovár szenvedett a legtöbbet a háború alatt, szinte minden ház vagy elpusztult, vagy súlyosan megrongálódott. Megnéztük a Mártírok Múzeumát, amit a régi kórház alagsorában nyitottak meg, rövid film-bemutatót a háború rémségeit láttuk, majd a kórtermeket és a kórház életét bemutató termeket néztük meg.

A vukovári harcok szimbólumát jelképező belővésekkel szabdalt, a horvát zászlót büszkén lobogató víztoronynál egy rövid időre megálltunk, majd egy kis sétát tettünk a Duna parton. A gyönyörűen kialakított sétányon egy hatalmas fehér kereszt hirdeti a védők emlékét. A víz és a nyugalom talán feledtetni tudta a háború szörnyűségeit, és egy kicsit elgondolkoztunk azon is, hogy honnan ered a horvát-szerb ellentét.

Buszra szállva elmentünk Ovcara faluba. Vukovár elfoglalása után a szerbek evakuálás címen a kórházban élő embereket buszokra szállították és ebbe a faluba vitték. Hosszas kínzások után mindnyájukat lelőtték, és közös tömegsírba temették. Ennek emlékét őrzi egy, a falu határában lévő emlékhely, amit sajnos belülről nem tudtuk megnézni. Maga az emlékhely egy régi hangár.

A következő kegyeleti hely az Árpád kori magyar falu, Szentlászló volt. A 19. században még szintiszta magyar falut ma már 50-50 %-ban lakják magyarok és horvátok. A falut 1991-ben elérte a szerb agresszió, itt alakult meg az első nemzetközi szakasz (P.I.V.) az azóta meghalt Rózsa-Flores Eduardo vezetésével. A szerb erőket sikerült félrevezetni, a falut kiürítették, a szerbek azonban bosszúból minden házba belelőttek, a református templomot is felrobbantották, a falut földdel tették egyenlővé. Mára a falucska a horvát állam segítségével újjá épült. A templom is tető

alatt van, és egy Szent László mellszobor is van a templom kertben. Második megemlékező koszorúkat itt helyeztük el.

Már kezdett sötétedni, mire az első szálláshelyünkre **Kórógyra** értünk. A buszon Gyuri bácsi finoman érzékeltette velünk, hogy egy szegény vidéken járunk, és ne várjunk valami extra fogadtatást és szállást. Hát ebben kellemesen csalódtunk. Kicsit késve érkezünk, már izgatottan vártak bennünket a tájházban, pálinkás zenés fogadtatás után terülj-terülj asztalkák vártak mindféle finomságokkal. A kicsit kiéhezett magyar csapat ráharapott a hideg tálakra, minden nagyon finom volt és bőséges. Jó volt hallgatni a tamburás népzene, majd jött a meglepetés, a vacsora. A tájház éttermében szintén zeneszó mellett költöttük el az első meleg és bőséges vacsoránkat. Majd mindenki a kijelölt szállására ment a háziak kíséretében. Gondolom senkit nem kellett ringatni, hiszem már régóta talpon volt a csapat.

2. nap. Izgatottan kémleltük az eget, de ragyogó napsütésre ébredtünk. Kis csapatunk a tájházban találkozott, közös reggeli elfogyasztása után megnéztük a magyar kormány támogatásával újjá épített református templomot. **Kórógy**, magyarnyelvű református sziget Horvátországban. Mint település István király idejéből származik. Az első világháború után **Kórógy** köré a homogén magyar és horvát területekre szerb telepes falvakat hoztak létre. Ekkor jött létre **Palacska** nevű szerb falu. Palacska, **Kórógy** és Szentlászló között jó, szinte baráti kapcsolat alakult ki. A 90-es évek elején a palacsai szerbek fegyvert fogtak, és sorozatos aknátamadást intéztek a falucska ellen. A kórógyiak megszervezték a falu védelmét, ez 1991. szeptember 29-ig tartott, amikor is a túlerő elől visszavonultak és a falu lakossága Magyarországra menekült.

Mai első úti célunk **Újlak** volt, mely Horvátország legkeletibb városa, a Nyugat-Szerémség központja. A Tarcál hegység nyugati oldalán, a Duna partján emelkedő dombtetőn, kitűnő bortermő vidéken fekszik. Egyébként innen kerültek a szőlők Tokaj vidékére.

A helyet, kedvező stratégiai fekvése miatt, már az illírek, rómaiak benépesítették, és már bort is termeltek. A 14. században Magyarország egyik legnépesebb városának számított. Ide, a ferences kolostorba vonult vissza betegen **Kapisztrán János**, a nándorfehérvári diadal után, és itt is halt meg 1456. október 23.-án. 1991.-ben a város lakói a szerbek elől elmenekültek, és a város 7 évig szerb uralom alatt állt. Mára már a város visszanyerte régi hírét és tovább élnek bortermesztő hagyományai.

A mai település két részből áll, felső és alsó részből. Az alsóváros a Duna partjától húzódik egy völgyben egészen a felsővárosig. Itt állt a szinte teljesen lerombolt középkori város, melyet szabálytalan alakú falak vettek körbe. A falak által bezárt területen áll, a terület török kiűzése utáni birtokosainak, az **Odescalchi** hercegek barokk kastélya, a ferences templom és a park.

A templom megtekintése mise, illetve keresztelés miatt elmaradt, csak egy mellék folyosóra jutottunk be, ahol az egyik szerzetes elmondta a templom történetét valamint megnézhettük azt a cellát ahol **Kapisztrán János** töltötte élete utolsó napjait.

Az impozáns vörös téglából épült várfalak között elértük a vár bejáratát és a parkolót, ahol újra buszra szálltunk és irány **Bácspalánka**, határátlépő Bácskába, Szerbiába.

Célunk a bácsi vár megtekintése. A bácsi vár az aracsai pusztatemplom

mellett a legrégebbi és legjelentősebb magyar műemlék a Délvidéken. A várat **Károly Róbert** király parancsára emelték. A vár szerepet játszott a **Dózsa György** vezette parasztháborúban, a törökök elfoglalták, de egyre kisebb jelentőséggel bírt. 1686-ban a Habsburg seregek kardcsapás nélkül vonultak be a törökök által kiürített téglavárba. Az utolsó katonai szerepét a **II. Rákóczi Ferenc** vezette szabadságharc kezdeti szakaszában játszotta, a kurucok ugyan felgyújtották az épület tetőszerkezetét, de a várat nem tudták bevenni. A következő években a várkapitány felrobbantatta a védőművet, majd elvont. A továbbiakban az időjárás vasfoga, társulva a környékbeli lakosság bontásaival, fogyasztotta a téglavár falait. Egyedül a magas lakótorony maradt meg teljes épességben. Két ízben végeztek régészeti ásatásokat, és megkezdték az állagmegóvást. Kis csapatunk szétszéledve nézegette a romokat, olvasta az ismertető táblákat. Voltak, akik a várat körülvevő árnyat adó fák alatt pihentek. Az időjárásra nem lehetett panaszkodni, visszajött a nyári kánikula.

A következő állomásunk **Doroszló** volt. A Bácska délnyugati csücskében, a Duna-Tisza csatorna partján húzódik, zömmel magyar lakta kis település. A délvidék Csíksomlyójának is lehetne nevezni, hiszen ez a hely a délvidéki magyarság legnagyobb búcsújáró helye. A kegyhely fő nevezetessége a kút. A falu a török időkben elpusztult, de a kút nem. 1792 óta zarándokhely. 1968-ban hivatalosan kegyhellyé nyilvánították. A Szent kút évente 15-20 ezer zarándok keresi fel szeptember 8.-án Kisboldogasszony napján. A zarándokok főleg vajdasági magyarok, de ide látogatnak horvátok, szlovákok német és más vajdasági római katolikus nemzetiségek tagjai is. Persze

a kutat nekünk is ki kellett próbálni. Ki kezét, ki lábát kezegette a gyógyító vízzel. Reméljük a hit ereje meggyógyított mindenkit. Fényképezkedés (csoportkép készült a templom előtt) után irányt vetünk a kb. 20 km-re fekvő Zomborba.

Zombor Bács-Bodrog vármegye székhelye lett 1802-ben. Ekkor építették a vármegye házát is, amit 1882-ben kibővítettek. A vármegyeháza érdekessége, hogy 365 szobája van, mint az év napjai. A dísztermében van a Zentai csata című kép **Eisenhut Ferenc** délvidéki festő alkotása, aki a millennium évében 1896-ban festette. Ez jelenleg a legnagyobb méretű kép a délvidéken.

A 19. században rohamos fejlődésnek indul a város, megépül a Nemzeti Színház, 1905-ben bevezetik a villamos áramot. Zomboron volt az első egész alakos **Rákóczi** szobor, ami közadakozásból készült. A II. világháborúban is sok zombori illetve környékbeli lakos vesztette életét, de sok magyar embernek egyszerűen nyoma vesztett.

A szép napsütésben végig sétáltunk a város főutcáján, majd a fáradalmakat sörözéssel, fagyizással vezettük le.

Innen már a szálláshelyünkre, Tóthfaluba igyekeztünk. Útközben megálltunk a **Bajmok**-i emlékhelynél, amihez egy akácfa sor vezetett. Ezt az 1944-ben kivégzett magyarok emlékére állíttatta egy magánember. Néhányan kigyomláztuk az emlékhely környékét és elhelyeztük a kegyelet koszorúját.

A buszon Gyuri bácsi röviden bemutatja Tóthfalut, a falu egy élet példa, nincs kocsmája, de van tehetség gondozó iskolája, kollégiuma, öregek háza, és ezt mind láthatatlanul a falu plébánosa irányítja, akivel sajnos nem tudtunk találkozni, más fontos elfoglaltsága miatt. Az utat

bólogató kőolaj kutak szegélyezték, a vidéket délvidék Dallasának is nevezik, kár, hogy az itt élő lakosok alig részesednek a haszonból.

A falu határában, Tóth Józsi bá, az óriás szalmabábú fogad bennünket. Ez egy magyar falu, és aki nem magyar, itt az is azzá válik.

A közösségi házban már vártak bennünket és mi jó étvággal fogyasztottuk el a remek disznótoros vacsorát.

Este, akinek még volt ereje, sétált a falu kivilágított utcáin, voltak, akik eltévedtek és alig találtak haza.

(folytatjuk)

Laskói ref. templom

Kopácsi-réten

Eszéki templom

Eszék-honvédő háború áldozatainak emlékműve

Vukovár - széltört víztorony

Ovcsara, tömegsír felett az áldozatok emlékműve

Szentlászló - koszorúzás

Újlak - pihenő

Újlak-Ferences templom és kolostor - Kapisztrán ereklyével